

ØSTERLARS

Mulighedernes Land

Østerlars i fortiden

Østerlars har været beboet i hele oldtiden på grund af god landbrugsjord og gode naturhavne i Salene, Melsted og Saltuna. I yngre jernalder og vikingetid (ca. 550-1050 e.Kr.) var egnen meget rig og tæt befolket, så 60% af danske gravfund fra den periode er fra Østerlars-Gudhjem, f.eks. øens største gravfelt med 175 bevarede høje på Rytterbakken og en stor boplads tæt ved. Der var flere tilflugtsborge, hvor befolkningen kunne søge beskyttelse mod fjender udefra.

I Vikingetiden boede Bornholms egen konge måske her på egnen, senere den danske konges høvding. Kristendommen kom til øen over en lang periode i 9.-11. århundrede, da der sikkert blev bygget en del trækirker. Den første kirke i Østerlars har nok tilhørt en storbonde ved Agerbygård.

Kirken er den største af øens fire rundkirker, indviet til Sct. Laurentius. Den er sikkert bygget i første halvdel af 1100-tallet, inspireret af rundkirker i slaviske lande. Stedet er velvalgt: På en bakke med udsyn til havet og med en kilde i jorden. Kirken har haft tre formål i de tre stokværk: Kirke, magasin og forsvar. I kirkegårdsmuren er ca. 50 par bindinger til heste, mange med gårdsnumre.

Skovområdet Risen rummer et par hundrede oldtidsagre indrammet af stendiger, de fleste fra ældre jernalder ca. 400 f.Kr. - 200 e.Kr., brugt også i yngre jernalder og nogle endda i 1800-tallet. På Bøgebjerg er en gravplads med røser, stenkister og bautasten fra jernalder og vikingetid. I skoven er der også levn af en vandmølle fra middelalderen, to udbyggerhuse fra nyere tid og flere hulveje og vadesteder.

Tegningen illustrerer hvordan vandmølle og udflytterhus i Risen kunne have set ud.

● viser vandmøllens placering

Østerlars Sogn Østermarie Sogn

Østerlars i nutiden

Østerlars er et af de sogne, hvor kirken ikke ligger i byen. Byen er opstået meget sent, omkring en landevejsbro over Præstebækken: Nybro, kendt fra 1500-tallet. Den har afløst et ældre vadested ved Kildevad eller i Risen.

I vikingetiden kan der have været en landsby, men i tidlig middelalder er gårdene flyttet ud i rækker uden om, f.eks. Gamlevælde, Strandby og Kjeldseby. I mange hundrede år var gårdene Nybro og Broholm de eneste huse på stedet. 1872 overtog Laurits Kofoed Nybro. Han var en meget driftig landmand og købmænd, byggede helt nyt stuehus i 1882 og flere længer, stiftede øens første andelsmejeri i Østerlars i 1886 og var meget aktiv i andelsbevægelsen. Han byggede Villa Basta i 1894 og boede dér med konen Caroline til sin død 1911.

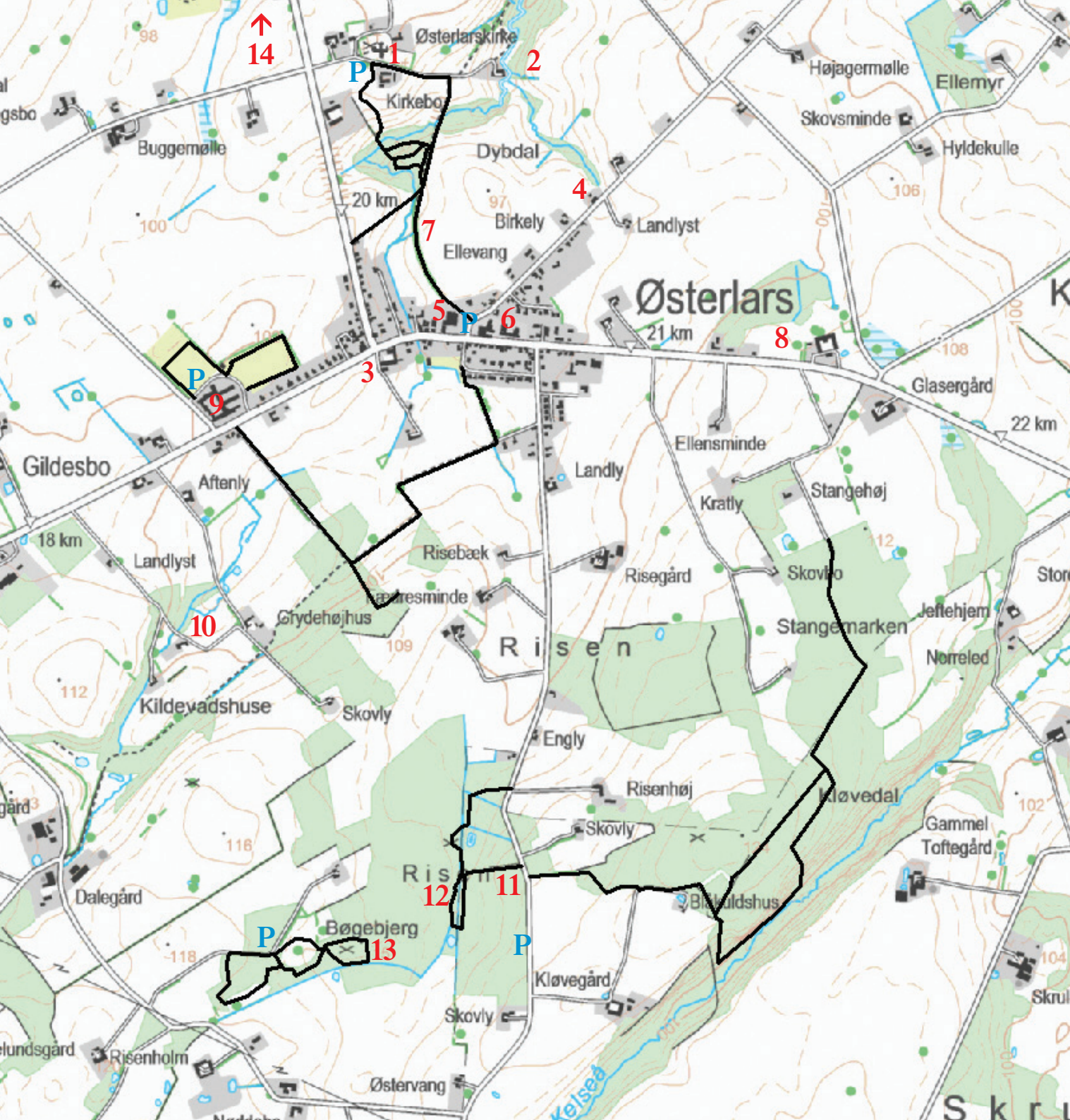
Byen udviklede sig fra ca. år 1900 med ny kirkeskole 1908, 1911 et nyt, stort andelsmejeri Dybdal, jernbanestation 1916, brugsforening, hotel, grovvarer, forretninger, missionshuse og private huse. Banen lukkede 1952. 1968 lukkede Dybdal og skolen blev udbygget til Østerlars-Gudhjem Skole.

Friskolen Østerlars blev stiftet 1964, flyttede året efter ind i ejendommen Nybrovej 42 og overtog den nedlagte station i 1985.

Østerlars Boldklub: www.ob-9kreds.dk

Østerlars Borgerforening: www.oesterlarsborgerforening.dk

- 1 Østerlars Rundkirke
- 2 Mulig tilflugtsborg fra middelalderen
- 3 Nybro
- 4 Østerlars Andelsmejeri 1882-1911
- 5 A/M Dybdal 1911-1968
- 6 Jernbanestation 1916-1952, nu friskole
- 7 Tidligere jernbane, nu cykel- og gangsti
- 8 Rytterbakken, gravplads fra vikingetiden
- 9 Østerlars-Gudhjem Skole, 2008 Mosaikskolen
- 10 Kildevad, ældgammelt vadested
- 11 Risen, oldtidsagre
- 12 Vandmølle-sted
- 13 Bøgebjerg, gravplads fra jernalderen-vikingetid
- 14 Bornholms Middelaldercenter

/ Sti

P Parkeringsplads

0 500 1000
meter

Ordensregler

- Hunde skal være i snor.
- Smid ikke affald langs stien.
- Store dele af stien ligger på private arealer. Følg altid ejers anvisninger.
- Dele af stien kan være lukket i perioder. Dette vil i så fald fremgå af skiltning.
- Dele af stien er natursti.

God fornøjelse

